

Verslag Missie Palembang 25-31 juli 2017

Bezoek van Berend ter Borg en Marjolein van Page aan veteranen van
-de Operatie Continentaal Plan
-Perang Lima Hari Lima Maram
1-5 januari 1947

Berend ter Borg met Achmad ... foto's marjolein van Pagee

HET MONPERA MONUMENT

Bezoek aan het veteranen kantoor

dhr. Achmad (1929)

Eenvoudige man die vertelt over hoe hij vanaf 1945 in het verzet zat. Hij was erbij toen de Indonesiërs de wapens overnamen van de Japanners. Hij herinnert zich dat de Britten en de Nederlanders kwamen. Maakt in zijn verhaal geen onderscheid tussen deze twee, beiden waren Westerlingen die Indonesië kwamen bezetten. Toch herinnert hij zich de Gúrkhas die met de Britten meekwamen. Tussen eind 1945 en eind 1946 was het relatief rustig.

Hij heeft een heel concreet verhaal over hoe ze het BPM complex in Pladjoe saboteerden door de elektriciteit uit te schakelen. Een elektricien had hem verteld hoe hij dat moest doen. Zodra dat lukte bestormden ze het terrein. Ze schoten een van de scherpschutters die hoog boven in een boom zat dood. Ze waren zich ervan bewust dat olie belangrijk was, ze waren van mening dat dit eigendom was van de nieuwe Republiek. De

Nederlanders hielden zich schuil in de gebouwen en kwamen niet naar buiten. Achmad had als een van de weinigen een stengun. Hij heeft tijdens de revolutietijd 3 mensen om het leven gebracht met een mes. Als hij dat met zijn stengun zou hebben gedaan zouden de Nederlanders door het lawaai gealarmeerd worden en gegarandeerd met sterker geschut antwoorden.

Hij spreekt over Chinese spionnen die inlichtingen gaven aan de Nederlanders. Daardoor waren de Chinezen uiteraard niet geliefd, hun pro-Nederlandse houding lokte geweld uit, zo zegt hij. Achmad heeft nooit gehoord over grote aantallen Chinese slachtoffers die door het bombardement zouden zijn gevallen. Er was vooral sprake van wraakzucht vanwege de pro-Nederlandse houding en hun optreden als verklikkers. Maar ook dit zou niet in een massaslachting zijn ontaard. Er werd op individueel niveau wraak genomen.

In zijn verhaal begon de massale aanval van de Nederlanders/Belanda's vrij onverwachts. Hoewel hij tegelijkertijd erkent dat het Indonesische verzet de Nederlandse posten daarvoor al aanvielen. Deze posten waren volgens hem over de stad verspreid. Een van de plekken was het fort, een andere plek was het BPM-complex in Pladjoe.

Overigens zegt hij dat de Indonesische bevolking zelf sterk verdeeld was. Velen durfden uit lijfbehoud niet openlijk pro-Republiek te zijn. Hij herinnert zich hoe de Nederlandse troepen soms brood uitdeelden. Degenen die dat aannamen beschouwde hij als verraders. Hoewel hij ook van brood hield, dacht hij er niet aan om het aan te nemen.

Belangrijk punt is dat hij de slag om Palembang niet als afgang voor het Indonesische leger ziet. Hij vertelt hoe beide partijen na vijf dagen vechten een ceasefire overeenkwamen en begonnen te onderhandelen. De Indonesische gezagvoerders kwamen met de Nederlanders overeen dat de Indonesische troepen zich tot 20 km zouden terugtrekken en dat de Nederlanders hun gebied ook niet verder zouden uitbreiden. Maar het Indonesische verzet vertrok niet uit Palembang omdat ze verslagen waren, het was een mondelinge overeenkomst.

Ook Achmad trok zich met zijn groep terug. En leefde 2 jaar in de bossen en de bergen. De Nederlanders patrouilleerden vooral langs de grotere wegen. Achmad en zijn maten vielen patrouilles aan.

Achmad luisterde veel naar Radio Republik Indonesia (RRI) die vanuit Bukittingi, Padang uitzond. Hij zei niets over de rede van Soedirman. In het algemeen wekt hij de indruk een eenvoudige man te zijn voor wie figuren als Soekarno ver van zijn bed stonden. Hij vond het onbegrijpelijk dat Nederland Indonesië weer opnieuw kwam bezetten. Nadien heeft hij nooit meer met Nederlandse mensen gesproken, wij waren de eerste Belanda's sindsdien.

Mevr. Molek (1923)

Stokoude maar kwieke vrouw die destijds als verpleegster actief was voor het Rode Kruis. Het oude familiehuis diende als Rode Kruis post. Ze had 3 kinderen op het moment van de aanval in januari 1947. (Gedurende haar leven zou ze in totaal 20 kinderen baren!)

De aanval was niet geheel onverwachts volgens haar. Paar dagen voordat de bombardementen van start gingen zag de bevolking plotseling meer militairen arriveren in Palembang. Ook de Indonesische autoriteiten waarschuwden het Rode Kruis om paraat te zijn. Er werden provisorische schuilkelders gemaakt. Gewoon met matrassen en kussens in de ruimte onder het huis. Toen de eerste vliegtuigen kwamen dachten de kinderen nog dat het iets leuk was, ze renden de straat op om te zwaaien.

Al snel werd duidelijk wat er aan de hand was. De schuilkelders zaten bomvol. De bombardementen waren duidelijk specifiek gericht tegen het Indonesische verzet. Toch vielen er ook veel burgerslachtoffers. Mevrouw Molek heeft nooit eerder gehoord van een veelvoud aan Chinese slachtoffers. Ze ging met de Rode Kruis auto mee de straat op om de gewonden te halen en naar de post te brengen. De auto werd niet geraakt omdat ze gerespecteerd werden als organisatie.

De gewonden werden binnen in het huis op de houten vloer verzorgd. De doden werden op de voorgalerij gelegd ter identificatie.

Mevrouw Molek is niet haatdragend. Ze geeft zelfs toe dat het haar een kick gaf om in zo'n turbulente tijd een dergelijke actieve rol te hebben. Ze wordt regelmatig geïnterviewd door Indonesische journalisten, ook heeft ze erkenning gekregen van de Indonesische overheid voor haar inzet.

Nadat het verzet zich tot 20 km buiten de stad teruggetrokken had, bleef zij op haar post. De rust keerde weer in de stad. Ze hervatte haar leven. Soms brachten Nederlandse militairen op hun vrije dag een bezoek aan deze wijk en vroegen dan beleefd een kijkje te mogen nemen in dit prachtige authentieke familiehuis. Ze kwamen dan ongewapend. Ze herinnert zich ook dat er soms voedsel werd uitgedeeld. Maar meestal alleen bij de ingang van de kampongs. Haar familie heeft nooit voedsel ontvangen. Namen van vooraanstaande Indonesische leiders uit die tijd, zeggen haar niets. Ze heeft niks met politiek.

Abdul Wahab

Deze bejaarde geeft een gedetailleerd en genuanceerd getuigenis. Hij heeft ook een mening over politieke verhoudingen destijds. Zegt dat de geruchten over een Chinees bloedbad Nederlandse propaganda zijn.

Abdul Wahab herinnert zich nog hoe de Nederlanders na het vertrek van de Engelsen meer en meer troepen stuurden. De Marineschepen lagen bij Pladjoe, daar was aan de wal een

militair kamp opgericht. Na het vertrek van de Britten begonnen ze via kleine landingsvaartuigen (LST's) troepen over te brengen, 5 kilometer stroomopwaarts naar het fort in de stad. Deze troepenbewegingen werden natuurlijk met argusogen bekeken door het Indonesische verzet.

Volgens Abdul werd de stad al vanaf eind '45 door de Indonesische autoriteiten gerund. Er was eten en drinken, voor de lokale bevolking was het veilig. De problemen ontstonden toen de Nederlandse militairen zich meer en meer buiten hun zones waagden.

Volgens hem was Oud en Nieuw 1946/7 een cruciaal moment. Verschillende Nederlandse militairen waren dronken en gedroegen zich provocerend. Ook werd de Indonesische luitenant Rivai vanuit het Charitas ziekenhuis beschoten toen hij daar op zijn Harley Davidson voorbij reed. Rivai was de neef van meneer Abdul Wahab. Hij raakte tijdens dit incident alleen gewond maar zou een paar dagen later om het leven komen nadat hun schuilplaats door een Nederlandse mortier aanval bestookt werd en hij door een brokstuk dodelijk geraakt werd.

Abdul Wahab herinnert zich hoe hij zijn dode neef in zijn armen hield en hem naar huis heeft gedragen. De schuilplaats bevond zich aan de andere kant van de rivier, dus pal tegenover het BPM-terrein van Pladjoe.

Volgens Abdul Wahab is de Indonesische geschiedschrijving over de vijfdaagse slag vaak overdreven. Men doet voorkomen dat de Nederlanders vijf dagen lang, 24 uur per dag bombardeerden waardoor er veel burgerslachtoffers vielen. Dat is absoluut niet het geval, in zijn verhaal waren er af en aan confrontaties met zo nu en dan gerichte beschietingen vanuit de lucht, gecombineerd met mortieraanvallen vanaf de marineschepen op de rivier. Op de vijfde dag hebben de Indonesische leiders samen met de Nederlanders onderhandeld. Toen zijn ze overeengekomen dat het Nederlandse leger zou stoppen met aanvallen als het Indonesische leger zich tot 20 kilometer zou terugtrekken. Onder de Indonesische troepen werd dit als een afgang gezien, ook al beseft Abdul Wahab dat ze weinig keus hadden omdat de Nederlanders veel krachtigere wapens hadden. Maar velen mopperden en waren het niet eens met de Indonesische leiders.

Abdul Wahab zegt dat de Nederlanders nooit hun afspraken nakwamen omdat zijn groep al vrij snel weer werd gebombardeerd, nog geen maand nadat ze zich 20 kilometer hadden teruggetrokken. Hij zegt ook dat hij geen verschil ziet tussen Britten en de Nederlanders omdat hij ze beiden als koloniale machten beschouwt. De Britten hadden zich in Indonesië dan wel op de vlakte gehouden, toch hadden ze de Nederlanders de mogelijkheid geboden om onder hun bescherming voorbereidingen te treffen om terug te keren.

Abdul Wahab begon uit zichzelf over de Chinezen. In zijn optiek verspreidden de Nederlanders leugens over een moordpartij op Chinezen om het Indonesische verzet zwart te maken. Hij zegt dat er geen grote aantallen Chinese doden zijn gevallen. Wel herinnert hij

zich dat met name Chinezen op de hand van de Nederlanders waren en dat ze daardoor verdacht werden van spionage. Hij erkent dat een enkele Chinees vermoord is op beschuldiging van verklikken. Maar dat waren individuele acties, geen massa slachtingen of iets dergelijks. Daarnaast maakten ook Indonesiërs zich schuldig aan verklikken in ruil voor wat brood, als bekend werd wie dat had gedaan werden zij net zo goed gedood. Hij noemt de naam van de groep 'burung hantu' (letterlijk: uil), volgens hem waren zij inderdaad extreem gewelddadig en doodden ze mensen alleen op verdenking van spionage. De TNI-leiding had bezwaar tegen hun aanpak omdat ze het imago van het Indonesische leger geen goed deden. Makkelijk doelwit voor Nederlandse propaganda. (Mestika Zed schrijft trouwens uitgebreid over deze groep.)

Luitenant Rivai, de neef van Abdul Wahab vond tijdens de slag de dood. Zijn portret hangt in het Monpera-museum.

Luitenant Rivai, de neef van Abdul Wahab vond tijdens de slag de dood. Hij heeft zijn portret nog in zijn kamer hangen.

Abdul Wahab vindt dat we niet moeten blijven hangen in haatgevoelens uit het verleden. Hij weet dat veel van zijn landgenoten nog steeds negatief over Nederlanders denken maar hij meent dat dit niets oplost. Hij was heel dankbaar voor het gesprek wat we hadden en het feit dat we zijn verhaal wilden horen. Hij vertelde ons dat hij eens een uit het Nederlands vertaald geschiedenisboek las en dat de confrontatie met het Nederlandse perspectief hem pijn deed. Daarom, voor de toekomst is het goed om samen over de geschiedenis te praten als we maar niet blijven hangen in de toenmalige manier van denken.

Ruslan Adul

Deze veteraan aarzelde eerst om zijn verhaal te vertellen omdat hij bang was iets verkeerd te zeggen. We konden beter een geschiedenisboek lezen, zo zei hij. Na enig aandringen begon hij toch wat te vertellen en maakte hij hetzelfde punt als Abdul Wahab, namelijk dat het een gerichte militaire aanval was waarbij relatief weinig burgerdoden vielen. Hij merkte op dat er tussendoor genoeg tijd was om op adem te komen en 's avonds te slapen.

Hij herinnert zich hoe Nederlandse militairen voor de slag al provocerend optraden. Hij wist te vertellen dat een aantal becak-mensen in de buurt van de grote moskee waren neergeschoten zonder dat ze iets hadden gedaan. Ook hij bevestigt dat er genoeg eten en drinken was en dat het publieke leven door de Indonesische autoriteiten gerund werd. Net als Abdul Wahab herinnert hij zich dat de Indonesische strijders boos waren toen ze te horen kregen dat hun leiders beloofd hadden om 20 kilometer terug te trekken.

Hij had nog nooit gehoord over een hoog dodental onder Chinezen. Wel weet hij dat velen van hen pro-Nederlands waren. Voorafgaand aan de slag, hield hij eens een Chinese begrafenisstoet aan omdat hij het niet vertrouwde. Toen hij onder het laken keek waar de zogenaamde dode zou moeten liggen vond hij een voorraad voedsel, bedoeld om aan de Nederlanders te leveren. In de buurt van het Nederlandse kampement lag een Chinese begraafplaats, dus op die manier probeerden ze clandestien handel met de Nederlanders te drijven. Hij arresteerde de Chinezen en nadat hij hen op strenge toon had toegesproken liet hij hen weer vrij. Maar ook hij zegt dat er ook Indonesiërs waren die in ruil voor wat brood inlichtingen doorgaven.

Mulyadi

Vervolgens gaan we naar de Chinese wijk waar we op een prachtig oud pand stuiten vol met schilderijen. Een van de bewoners leidt ons rond en vertelt dat zijn betovergrootvader door de Nederlanders als kapitein was aangesteld. (Zie ordeteken voor trouw en verdienste!) Toen we eventuele wraakacties op de Chinese gemeenschap ter sprake brachten zei hij dat hij daar nooit van gehoord had. Maar daar voegde hij aan toe dat als het gebeurd was zijn vader hem dit wellicht nooit had verteld om hem niet onnodig bang te maken. Hij zegt dat echte ooggetuigen niet meer leven. We bespeuren een aarzeling onder de Chinese gemeenschap om over het verleden te praten. Wellicht omdat hun aanwezigheid tot op de dag van vandaag gevoelig ligt in Indonesië.

Muhammad Ikhsan

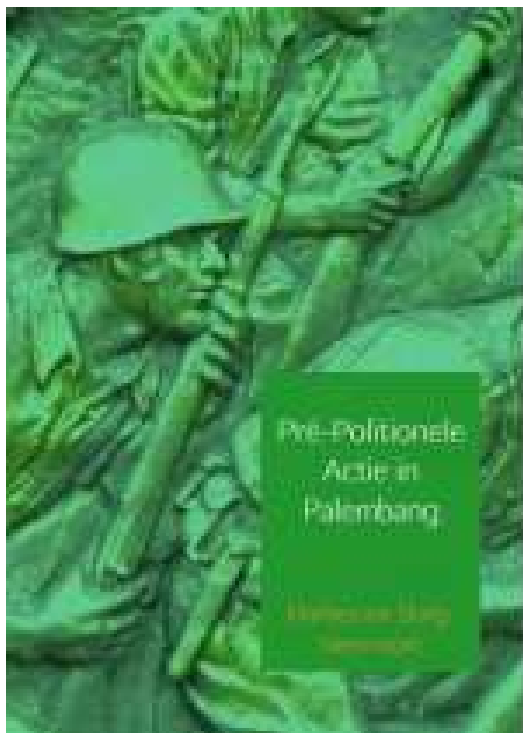
is een plaatselijke historicus. Hij wist te vertellen dat oud en nieuw 1946-7 een beslissende avond was. Blijkbaar waren de Nederlanders dronken geworden waarna het Indonesische verzet hun kans schoon zagen. Hij weet ook dat Chinese spionnen de locatie van Indonesische verzetsstrijders doorseinden waardoor de Nederlanders heel doelgericht konden aanvallen en onder hen veel slachtoffers maakten.

Opvoering oorlog van vijf dagen en vijf nachten door scholieren

Di sana mereka dipandu oleh Yahya dan Agus, dua pria berusia sekitar 30 tahun, dua orang insinyur. Misi ini didanai oleh Frits Neervoort Travel Fund. Frits Neervoort 1918-2004 lahir di Bandung, dan pernah kuliah di TH. Di masa mudanya ia tinggal di Plaju dan merasa bahagia di sana.

Ayahnya dulu direktur Volkert Aanneming Maatschappij, yang banyak bekerja untuk Bataafse Petroleum Maatschappij (BPM), (Shell). Saat terjadi perang antara Belanda dan Indonesia ia tinggal bersama keluarga mudanya di Plaju.

X

